

UNIVERSUL LITERAR

Sângeroasa ciocnire între jandarmi și bandiți în Sardinia (Italia). — Vezi explicații

NOTELE SAPTAMANII

„LUCEAFĂRUL”

Lumea literară a avut săptămâna aceasta un eveniment. Pe scena Teatrului Național s'a jucat Miercuri seară noua dramă istorică a marelui maestru al limbii românești, d. Delavrancea „Luceafărul”.

„Luceafărul”, care slujește de încheiere trilogiei moldovene, atât de frumos începută cu „Apus de soare” și atât de viguros continuată cu „Viforul”, are într'insul toată strălucitoarea licărire a astrului dimineții, răsărit peste o lume din nou chemată la viață, și are și melancolia blândeii stele de seară ce se aprinde în întuneric. „Luceafărul” d-lui Delavrancea e ultima dără de lumină pe care o trage în istoria Moldovei urmașul cel de pe urmă al lui Ștefan cel Mare, încercarea viguroasă a lui Petru Rareș de a întoarce la viață și la hărbăție un neam peste care strălucise un soare, se năpustise un vifor, pentru că din prăpădul acestuia să nu poată lega firul de glorie ișit de mâna lui Ștefan și rupt de aceea a lui Ștefăniță.

Petru Rareș al d-lui Delavrancea e pe de-a întregul erou și eroismul lui umple ei singur cele cinci acte ale dramei. Pribeag, bate la porțile castelului din Suceava și se destăinuiește boerilor cari îi bănuiesc și se urcă în scaun după ce cu o poveste admirabilă se face cunoscut Oanei, surorii lui din Răreșoara de la Hârlițu. E vlăstar din neamul lui Ștefan și glasul lui trezește, și mintea-i urzește, și brațul lui e vajnic și biruie, pe secuți, pe leși, pe poloni, și e gata să intru pe Moldova visată în lungă lui pribegie. „Eu am visat; viseze și alții după mine”, spune Petru boerilor cari se codesc, și visul lui erou rămâne vis și eroul pleacă iar în pribegie, lăsând în urma lui boerimea fără vlagă, fără credință, așa cum rămăsese de pe urma lui Ștefăniță.

Episodului istoric al întâiei domnii a lui Petru Rareș, d. Delavrancea adaugă poezia unei idile neînchegate de iubire a Genunei, o fiică de boer, iubire către erou mai mult de cât către om și totul într'o atmosferă de cald devotament al puținilor boerii în sufletul cărora mai palpită inflăcărea eroizmului celui al cărui nume nu se rostea de cât însoțit de semnul crucei.

Frumoasa și aromitoarea limbă pe care o mănuiește d. Delavrancea, recitată în foarte frumoase cadruri de decorațiune și cu multă însuflețire, a completat frumusețea paginii de istorie povestită, care este „Luceafărul”.

A. A. D.

PROVERBE

Prostul, când îl bagi în seamă, se naște în sus de o palmă.

Capul iscusit ia vreme de nevoie se cunoaște.

Mintea nu se comă cu hani.

Când tună și fulgeră mult nu plouă.

Val de țara fără domn și de casa fără stăpân.

Feciorul de văduvă e al doilea domn.

EM. GĂRLEANU

BENGHIU

Pe pașiștea verde, supt umbrarul frunzișului tremurător, cât de frumoașă se desvălea în lumina zilei statua. Albă ca însăși lumina, mlădioasă ca privirea, gingașă de parcă cea mai ușoară fluturare a zefirului o înflora, ca o minune neatinsă de mână omenească așa se ridica, de pe soclul ei înalt. Artistul care îi dăduse ființă, strecurând în carnea ei de peatră o fâșie din sufletul lui, o privea zilnic, ca pe un copil scump, ca pe o intrupare a visurilor lui. Ar fi vrut, sărmanul sculptor, să vie toți, să se strângă întreaga lume să o privească, să se minuneze, dinpreună cu el, de frumusețea ei desăvârșită.

Dar lumea trecea, trecea nepăsătoare, cum trec oamenii, grăbiți, după treburi mărunte, după nimicniciile zilnice, — mărgelile de sticlă înșirate pe ața unei vieți. Sau dacă priveau la statuă ce puteau dănsii să înțeleagă? Ce-i putea atrage? Formele; mlădicerea saletor? rotundimea sânilor? privirea ochilor? Dar se siliseră ei vreodată să aleagă, dintr'o sută de nasuri, pe acel care avea linia mai frumoasă? dintr'o sută de guri, pe aceea care avea buzele mai frumoase tăiate? Și bietul artist, s'a dus într'o zi, și nu s'a mai întors la statuă lui, să se lovească de nepăsarea oamenilor; și-i păstra numai amintirea, așa cum se răfăta în bătaia razelor de soare ce scăpătau printre frunzele de de-asupra.

Odată însă, un ucenic de zugrav, trecu, beat, pe acolo, cu văpselile într'o mână și cu scara în cealaltă. Și fiindcă bețivul se opresc să privească lucrurile, cu mai multă stăruință, decât cei treji, și bețivul acesta se opri în fața statuei, răschiră picioarele, izbueni în răs, și îndată își dete cu gândul că statueta îi lipsea ceva. Ce? Numai el știa. Indată răzîmă scara de soclu, se sui, scăpând picioarele printre spițele scării, și cu bidineaoa, făcu încet, cu toată stăpânirea de care era în stare, un benguș roșu, drept în vârful nasului femeii de marmoră. Și plecă bețivul încântat. Și avea de ce. Din clipa aceea se opresc cu toții să privească statuă. Unii îi găseau picioarele prea scurte, alții prea lungi, câțiva, prea groase, iar ceilalți prea subțiri. Dar toți râdeau cu poftă de bengușul acela. Fiecare găsea că e pus la loc foarte potrivit, și că statuă a câștigat chiar de pe urma lui. Iar bețivul, a doua zi, când și-a adus aminte de isprava lui, a venit să și-o vadă cu ochii. Și avu norocul să se audă lăudat: „Bine l-a mai potrivit; drept în vârful nasului! Halal de el!”

STATUA

Locuian în curtea unui sculptor. Mă deprinsesem să trăsesc în lumea cea de pietre, în lumea cea de stane țintuite locului, nemisecate, ținând parcă supt greutatea trupului lor rece, cine știe ce taine ascunse.

Dintre toate, un bloc înalt și alb de marmoră îmi atrăgea mai des privirea, căci albul ei lăptos, moale parcă, avea ceva din căldura trupului omenesc. Și într'o bună zi, bătrânul, sculptorul, își luă dățile, și, sub ascuțitul lor, s'în bătaia razelor de soare trupul statuei de marmoră începu să și imprăștiie așchiile albe peste tot. Zi cu zi am urmărit munca bătrânului artist. Încetul cu încetul blocul alb căpătă o nouă intruchipare; ceas cu ceas, din marmura albă parcă se necăjea să se desfacă o nouă formă, o altă alcătuire în lumina zilei. Mi se părea că sculptorul desfăcea, încetul cu încetul, legăturile strânse care înfășurau pe cineva. Cum era și dreptul, bătrânul, desrobii de încătușarea pietrii, întâi capul ființei aceleia încremenite.

I l-am văzut într'o dimineață, stând, plecat puțin, pe gâtul fraged,

cu'n zâmbet amar peste buzele desprinse ca într'un fior. În dimineața următoare l-am văzut, gol, sânel, și într'o bună zi am zărit-o întreagă, — zeită albă și caldă cu mâna apăsându-și pieptul, ca într'o mișcare de mirare în fața veșnicii frumuseți a zilei, cu piciorul drept îndeindu-și puțin genunchiul, ca și când ar fi vrut să se plece în fața celui ce o adusesse din nou pe lume...

Și din clipa ceia am început să trec printre lumea aceasta de stane cu un fior neînțeles în suflet.

Cum? în fiecare din lespezile acele, în fiecare din blocurile acele nemisecate și reci, era câte o tainiță care ținea închisă într'însa trupul cald al unei ființi împietrite printr'o vrajă? Din miezul fiecăruia putea să se ridice un cap, să arunce spre mine o privire, să se desfacă, în cale-mi, într'o mișcare de rugă, câte o mână, să mă arate vre-un deget, sau să mi se plece un genunchi? Atunci câtă lume, câtă frumusețe e pe veci adormită, pe veci îngropată supt țărâna pe care nimeni poate că n'o va da la o parte niciodată, de deasupra chipului nemi văzut de frumos, al căruia zâmbet singur ar pretui cât tot farmecul de pe pământ!...

...Și mâna bătrânului sculptor n'a mai putut scurge pietrii înălbicirea vreunui trup. Căci l-am văzut dus pe brațe, în sicriul strâmt, în care el însuși, la rândul lui, luase înfășurarea unei stane. L-am văzut trecând nepăsător, printre lespezile nepăsătoare.

Numai pe soclul ei, zeita de marmoră albă, părea că și plecase mai mult genunchiul, iar zâmbetul de pe buze că-i flutura mai amar.

YREMURI GRELE

BUNICA

În valuri de lumină domnița „Auroră” tresaltă prin văduh, și în sbor de rândunele zefirii aurii îi flutură pletele strălucitoare. Un parfum de micșanele se ridică de peste grădini și o simfonie heruvimică tremură prin râmurelele picate de rouă. Și roua se reflectă în ochii domniței în ape de argint, și ochii ei aruncă în stropiri prea fine, o pulbere de diamant. Și pulberea vapoasă tremură în vârtejuri lenevoase, tremură și se îngroașe spre răsărit, ca apoi să dispară în gaura deschisă a unei falnici comori, înfiptă în bolta cerului. Comoara tresaltă la lovitura ei fermecată, își clatină capacul ruginit de timp și revarsă din sânel ei un isvor de flăcări ce se joacă în curcuburi violete, în sclipiri svăpălate de aur.

...Focul nu mai pălpăie în cămin: s'a dus iarna. Bunica nu mai șade perdută în visurile ei îmbătrânite, cu ochii pironiți în lumea de flăcări colorate ce se sbăteau în jar, ca niște aripi de pasări închipuite. A venit primăvara, au venit cântările, a venit bucuria: bunica a întinerit.

Ea nu mai aude suflarea viforoasă a vântului prin hornuri, ea nu mai vede cernându-se fluturării cerului în troene, ea nu mai șoptește îngândurată: „Ce vreme, ce vreme!”

Ea stă acum majestoasă ca o zeită în jâșul ei învechit de ani, și mută ca o icoană privește fereastra cu ochii răzătorii.

Soarele, îi aruncă pe furis vâpăi dragălașe, ce le strecoară în ișăii lungi și subțiri în poala ei nemisecată. Și iacă că razele se joacă, se joacă șegalnic în poala ei, și apoi încet-încet se urcă pe peptul ei scofălcit, pe gâtul ei subțire și mai apol... pe fața albă. Ca atinsă de o suflare dulce ea clipește odată din pleoape, apoi a deschis ochii mari, mari de tot și o ploaie de raze lucitoare s'a răspândit din orbitele ei adâncite de ani, ca din două comori ce ascund pe fundul lor doi bulgări de diamant.

Cu un gest lenevos lasă capul pe spate și privește ca perdută în pra-

da unui vis: cerul amintirilor ei, — amintirile ei din tinerețe.

...Și se vede mică, rotundă și plină de viață, cu rochița scurtică, cu parglicute în pletele-i de aur, cu cerceluși mici și galbeni atârnați cu un firicel roșu. Și toată copilăria, cu jocurile ei de minge, cu lumea ei de păpuși și leagăn, cu hazmele ferme-cate ale divinelor Cosânziene, — toate acele povestiri fantastice ce le-a trăit și simțit pe genuchii „tatii”, toate apar ca niște sclipiri de vis, după o noapte înstelată de vară. Și... este nespus de frumos să citești cărți de basme și după ce le sfârșești să închizi ochii visătorii, ca sub umbra răcoroasă a vre-unui castan să încerci visuri frumoase... frumoase... Dar... este și mai nespus de frumos să ascuți basme în frageda ta vârstă, și apoi după o trecere de ani, să-ți încerci privirea înapoi spre luminoasa cărărie a copilăriei și să cauți din efectul basmelor de atunci, să răscoplești florii primelor impresii... să-ți trăiești iarăși îmbrăcat în haina năvălății, și apoi spre sfârșitul „Amintirilor din trecut”, să răzi de miraculosul dintr'insele, să zâmbesci la zbuciumările fantastice ale eroulor ei, la desnodămintele fenomenale ce povestitorul ți-le plasmuește din patria feriei.

Și ai atunci o împăcare a sufletului, o mulțumire ce nu se poate reda prin grai. — îți zic:

„Mă am retrăit poveștile”, și cuvântul „Poveste”, învălue în haina unui mistic inteles o lume de amintiri, o lume de vieți, trăite odată... în vis, trăite odată... dar care azi au apus, și le regreti acum, nu pentru că au fost frumoase ci pentru că au fost povestii...

Și „Bunica” tresaltă și ochii ei se tochid de farmecul amintirii — dulcilor amintiri. Tinerețea, cu primii fiori ai romanelor cetite prin unghere, cu primele zbuciumări sufletești ce ori-ce fecioară le simte când prinde a iubi, toate apar acum în visul ei trăit, și o frământă dureros de dulce ca și atunci la prima întâlnire, ca și atunci la primele jurăminte ale Fătului ei frumos.

Și câte și mai câte icoane nu i se perindă prin amintiri, și câte senzații neînțelese nu s'gduie trupurilor ei plâpând și subred ca de copil. Fie ce clipă a visului ce acum trăiește, formează o lume de viață ce a încercat atunci și iată-o ne bunica: și copilă, și fecioară, și mamă, și bunică. Toate aceste senzații se unesc într'un complex de imagini, zăgăzuite cu trudă, de îngrășatul ei păzitor și viața, lungă ei viață, i se pare acum atât de scurtă atât de neînsemnată, i se pare toată un vis — un vis ce se rezumă la o privire: „În trecut” ne un șir lung de icoane. Și câtă liniște, câtă pace nu domnește în chilița ei retrasă: singure râmurelele de brad, îi strejuesc fereastra, ating în cadenta vântului ștrengar ferestrele ei prăfuite.

În colo... o tăcere de mustiu domnește prin unghere, o tăcere înclăștată în vraja vre-unui blestem, încât ai senzația că privești o criță înmormântată într'un cavou solitar.

Cu privirea rătăcită spre un țărnam al fericii, ea își clatină costița țesu-tă din argint, și mâinile ei albe și subțiri mișcă într'o cadentă mecanică un șir lung și înegrit de mătâni.

Mătâniile cad, mărgea după mărgea, și o muzică sinistră se infiripă: de oare ce se lovește. Și ei îi place această muzică, singura simfonie de care se mai poate bucura, căci melodia ei se ascunde sub lîntoiul anilor trecuți în cucernicie, în viață fără de pală... și fie-ce mărgea este un an ce l-a trăit, o bucătică frântă din însăși a ei suflare.

Și simbolul mătâniilor înegrite îi cunoaște de mult bunica, îl cunoaște de la hunicul ei — părintele Evrat — cel mai curios duhovnic din vremea aceea...

Și întocmai ca o clipă a trecut, a trecut cu toate ale ei cântări și ve-

selii și bunica tot în visarea ei ferme-
cată trăește...

Ea știe prea bine jocul uniform al
unei zile din viață, ea știe farmecele
diminetelor de primăvară ca un cântec
prins în zborul copilăriei, ea cu-
noaște liniștea amurgului misterios,
ca un sfârșit de basm întunecat de
luptele cu zmeii. Și ea știe cum roata
se învârteste, cum firul se desprinde
din caerul vaporos, cum viața se
stinge ca o candelă pe un mormânt,
și... nu o mai mișcă nimic... din con-
tră: zămbește la farmecele lor ca u-
nul ce-și vede apusul ultimelor lui
clipe. Și bunica așteaptă apusul vie-
ței ei, ca un mire investimant în al-
ta, care s-o sărute prelung pe frun-
tea-i galbenă cu o făclie, și să o ră-
pească ca pe o mireasă adorată, du-
când-o pe brațe înarinate în lumea
vechiniei, cea mai fericită a ei lume.

Și ea cu brațele deschise să-și pri-
mească surzând, să-și prinză în
măinile-i escase măntăile întuncate
— întreaga ei viață opusă — și per-
dută în extazul unei așteptări ne-
bune să-și uite de lume, de visurile
ei frăite...

Și acolo sus... sus de tot, unde e
numai armonie și zbor de păsărele,
acolo să îndrăgească iarăși — inves-
tământul în haina fecioriei un in-
ger cu aripile de argint, cu ochii de
stee, cu glas de berivium.

Și tot așa, să plutească ca o sfân-
tă în înălțimile acelei lumi, înconju-
rată de vis și cântare până ce vor tre-
ce veacurile născrise de sfânti, când
se va întoarce iarăși sub înfățișarea
unui astru răătăitor, pe bolta inste-
lată a unei nopți de vară.

Soarele se ștate în ultimele flăcări
ale amurgului și cerul a prins a fume-
ga. Bunica, îngenuchind în ungherul
din spate răsuflă, ține mâinile în-
cleștite în fața unui roi de icone ce
stăteau în vestimintele lor de ar-
cint, ca niște aureole de purpură bă-
tute în plăm de safir.

Și mândată în extazul rugăciunii
ei, ține privirea țintă spre cer, și din
isvoarele lor ochii îi varsă adânci și
roze de lacrimi...

Bucura ei murmură în tremurarea
rugăciunii o melodie stranie, un
imn ce nu se găsește nici în trilul fi-
lonzelei, nici în glasul Dumnezeu-esc al
unui inger.

Făcea o cruce mare cu mâna tremu-
rătoare și ștate cu mâna cerni-
tă încercând de lacrimi. Incepea să
se ridice și să se ale spre învelidul ei
iubit, spre a-și odihni mădăralele su-
flete.

„Un pas și șovăie... șovăie... și ca-
dă...”

Un zgomot de oase uscate ce se is-
resea, răsună într-un ecou: sunt mă-
tănițele înprăstiate pe podeală ca ni-
ște visuri — șablate viuri — din
sufletul unei bătrâne de nouăzeci și
două de ani. Într-o clipă ei viață s'a
spulberat, căci firul cel putred s'a
rupt și capul... și ei nu i-a mai fost
dat să-și răndească nici visurile — ima-
ginile clipeilor trăite pe acest pământ.

Nonanta o adâncă în umbra ei chi-
lia simeonică a bunicii, și cu dânsa
a îngemănat pentru vecie un
corp ulăcând de muritor, o viață a-
pusă în bătaia unei clipe...

Pitești.

Delaziliște.

CUGETĂRI

Oamenii slabi ură cu lupii și be-
hăesc cu micii. Boiste

Reziță în natura partidelor să și pă-
streze vechile dușmăni mai cu tărie
decât principiile universale. Masauiny.

Nimeni n'are intrinsul ceva bun
zare să nu poată deveni excelent prin
cultura. Saint-Evermond.

Nu mori dacă ceri un sfat. Mahomed.

Orî-ce partid care se abține, abdică. Lamartine.

Geniul începe operele frumoase, însă
numai munca singură le sfârșește. Jobert.

PRIETENULUI N. G.

Pe valurile vieții ești un vâstaș islet
Ce'n glasul apei simte-un adăcut ac praf,
Și une-orî când turb-rî isvoarele ei sunt
Spre făruri să te poarte ei știe pe ori-ce
vânt.

Furbana învrăjbită o n'frunzi și răzi de ea.
Pe semne, ursulouca și-a fost vrăjil o stea
Ce'n calea ta de-apururi cu semăna scântei
Să-ți fie clară calea sub oerotirea ei.

Norocul pentru tine e-un vrăjitor de săvii.
Tu nu cunoști nici una din tr-stele isprăvi
Pe care te scornește, în nebunio lui,
Stăpânitorul Hades, prieten nimănui,
Spre a scârli n' adăncuri vâstașii ce pe
mării

Cu vrăjibile naturii se joacă n' larg de zări.

Nici să pricepi vrcodată enigme și nici când
Să nu te ncerci ca taina să fi tremure în
gând

Căci numai bănuirea că-ai prins tu cheia
sorții

Va destrăma în juru-ți tot n'neșlesul
morfii.

Și-atunci... în jur de tine, măi sus, sub
pașii tăi,

Neantul va întinde a mătăciură căi.
— Fantomă amăgiri, așa-ți va fi norocul.
Și n'ai să poți vrcodată ca să-ți mai afii
locul.

Nu, niciodată taina cu mîntea să n'o prinzi
Căci vraja ei se duce când candelă-i a-
prînzi.

Ci las-o să s'ascundă în nimbul ei himeric
Căci norul de se sparge, e ploacă de n'u-
nerie

Și n' loc ca să te bucuri atunci de vraja
lui

Ajunși strein în lume, copil al nimănui...

Nu cerceta a sorții nestrămutate legi
De vrei din crangul vieții tot florî ca să
culegi...

Leontin Hiescu

NEPOTELUL

E de patru ani acum. Părul sbârliț
în frunte. Ochii negri—mură —, o-
braji trandafirii, niște dinți albi, —
mărgăritar. Când râde face două gro-
pice în obraz. Așa e nepotelul până
acici; d'aci în jos altfel: cămașa rup-
tă n' două șofite, bălăciță vesnic pe
la poale; iar picioarele, cu niște ade-
vărați solzi de noroi uscat. Sburdă-
lănicia e bine întipărită nu atât în fisi-
onomia capului — cât mai ales pe la-
bele lui de mică reptilă.

Jucăreț nevoce mare. Când mă ve-
de mă sare în cale: „Să jucăm mo-
șule, să facem geamastică, moșule.
Măuca-l-ar mama de meș— hai să
jucăm mă!”

— Nu vreau — spune-mi cum te
chiamă!

— Mă chiamă Ștăfănescu Victor.

— Al cui ești?

— Al lui Ștefan Măril. — Păi dă-mi
ceva. Să caut pușoaia... un ban...
boml'ane... Dă-mi, mă moșule ceva...
ce dracu...

— Iți dau un ban dacă zici că mine,

— Zic.

— Un copil cam leneș...

— Un copil cam leneș...

— Mic ca dumneata...

— Mic ca tine.

— Ce-și iubea părintii...

— Ce-și iubea pă înții...

— Si îi asculta...

— Și nascuta...

— Ce făcu copilul...

— Ce făcu copilul...

— Ce se socoti...

— Nu să socoti, moșule, lasă-mă
pace!

— Nu mai zici, mă.

— Nu.

— De ce?

— M'ai picat dinții.

— Dacă ți-ai picat dinții, cu ce-o
să mănânci bomboanele?...

— Cu gura.

— Și cu ce le spargi?

— Cu limba...

— Minti tâlharule... mare coțcar
ești...

— Ce e aia coțcai, moșule...

— Un purcel ca tine... mic... mic...
un pitigoî... ca tine de mic.

— Tu mănânci picigoî, moșule.

— Ba tu...

— Ba tu să mănânci un picigoî.

— Și-o nucă... și-o varză... și-un praz ș'o
sfeclă...

— Dar tu?...

— Eu fac o geamastică... hai...
hăă... să facem moșule, să facem
geamastică.

— Intâiu, du-te și te spală. Ești ur-
rât.

— M'am spălat moșule... și pe ochii
și pe gât și pe mâini, și pe dinți...

— Când?

— Poimăine.

— Mă ești hot...

— Ba sunt mic, moșule.

— Mic și hot și urât?

— Ba mă duc la școală, și învăț
cate, și mă fac popă, și mănânc colaci,
și coli i i ră... și ție nu-ți dau mo-
șule... dacă nu vrei să facem geama-
stică.

— Vin la moșu să te pupe!...

— Păi facem geamastică?

— Facem.

Acuma nepotelul șterge obrazul
cu măneca cămășii, întinde mânuțele
lui, mă cuprinde de gât, și-și aplica-
că obrazul spre mine... îi sărut.

— Acum facem geamastică, moșule.

Il apuc de mâinile amândouă, și el
începe a se forța spre a se ridica...

hăăp... uua... hăăp... două.
hăăp... trei... nu mai pot moșule...

lasă-mă pace... De, măi, tată,
moșu îmi frânge mâinile...

— Fugi d-aci, hai pleacă. Nu mai
stați cu tine, rău duc acas, cu bani,
cu bomboane cu tot.

— Mai stați moșule!... Dă-mi ce-
va!

Și în privirea lui, era așa duioșie,
că rămăsei fără cuvânt. I-am apucat
mâna și i-am băgat-o în buzunar.

Scosea hârtia cu bomboane și ca un
șoricel începu a ronțai. Ești. Ajun-
gând afară îl auzii:

— Moșule, moșule, păi nu mai zici:
Noroc să dea Dumnezeu!

Al. Ionescu.

Invățător, Teteiu-Vâlcea.

SCRITORII VECHI

VASILE POROJANU

Mircești, 1880.

Amice,

Am pierdut în zilele trecute un tova-
răș de copilărie care purta un nume
mai mult de șatră de cât de salon,
căci se numea Porojan! El a fost u-
nul din robii noștri, țigan lingurar
de secol lui, însă pițar de meserie.

Mărturisesc că m'am simțit cu-
prins de o adâncă mahnire când am
afiat că el s'a mutat cu șatra pe cea
lună, cu mulți din contemporanii
mei, boeri, țigani și țigani, cu care
m'am încălțit la soarele Moldovei
timp de jumătate de secol și mai bi-
ne!

Am pierdut în Vasile Porojan
pe cel de pe urmă martur al începu-
tului vieții mele, rivalul meu în jo-
cul de arșice și în avaritura de pie-
tre pe deasupra bisericii Sfântului
Ilie din Iași, vecină cu casa părin-
tească.

Valurile lumii și treptele sociale
ne-au despărțit de mult unul de altul,
eu înălțându-mă pe scară mai până
în vârful ei și el rămânând jos fără
a putea pune piciorul nici măcar pe
întăia treaptă; însă acum 50 de ani
eram amândoi egali dimaintea soare-
lui fiind de o potrivă părliți de dânsul,
și formam o păreche nedespăr-
țită de cum răsăria lumina zilei oănă
ce apunea. Poamele din grădină nu
apucău nici odată a se coace din
cauza noastră, căci amândoi știam
a ne acăta ca veveritele pe vârfurile
cele mai înalte ale copacilor roditori.

Evreii nu mai îndrăzneau a trece pe
șirada casei noastre din cauza zbu-
rățărilor de pietre cu care îi îm-
preșcam. Mestere în arta de a fura
merek și perele de pe crângi îndrăz-
neți la asaltul stogurilor de fân, din
vârful cărora ne plăcea a ne da de-
a rostogolu, neobosiți la „Puia-Gaia”,
la „Poarca” la „Țirca” și chiar isco-
ditori de nou jocuri, eram mândri
unul de altul! Singura deosebire
ce exista între noi doi conzista într'a-
ceea că pentru făr-de legile noastre
copilărești numai Porojan era pedep-
sit de către jupâneasa din casă, ma-

ma Gabița! Câte bătăi a mâncat el
sărmanul pe socoteala mea! De-
abia scăpat din mâiniie jupăneșei, cu
chica topor și cu obrazii bujorați de
palme, el alerga la mine și uitând us-
urimea, mă îndemna să ne jucăm în
puf. Eu îl mângăiam dându-i câte-
va parale turcești ca să cumpere hal-
viță și simit, pentru că Porojan era
în stare să-și vândă căciula dacă ar
fi avut-o, și eu în stare să-mi dau
papucii din picioare.

Ce talent avea el pentru confecți-
onarea arcelor de nuele cu săgeți de
șindrilă! Cum știa de bine să înalte
zmeii de hârtie poleiți până sub nori
și să le trimeată răvașe pe șfoară!...
Acel zmei cu cozi lungi era fabrica-
căi de dascălul bisericii și pictați
pe fața lor următoarele cuvinte cu
slove cirilice:

„Afurisit să fie cu tot neamul lui,
și să ardă în jărătecul adului acel ce
ar găsi acest zmei căzuți și nu l'ar a-
duce în ograda Sfântului Ilie”.

Zmeul sfărâind purta acest blăstăm
pe deasupra orașului, fiind pândit de
teți băieții mahalalelor, și când i se
întâmpla să cadă din văzduh devenia
prada lor; blăstămul nu producea
nic un efect, din cauză că hoții nu
știau carte, însă Vasile Porojan ple-
ca îndată ca să-și găsească pagoba,
săria peste zăplaze, peste garduri,
până ce da de hoți, începea cearta
cu ei și câteodată izbucia a se întoar-
ce cu o bucăciță din coada zmeului
în mână, iar mai desori el venia cu
părul valvoii și cu cămeșa ruptă.

Atunci fața lui se posomera și o-
chii lui se aprindeau de dorul răzbu-
nării. Cu o iscusiță de sălbatic el
își pregătea armele, adică o piatră
rotundă legată de capătul unui pec
de șfoară, și când vedea pe deasupra
capului înălțându-se vreun zmei
străin deodată asvârta piatra în văz-
duh și o asvârta cu atâta măiestrie
în cât piatra zbura totdeauna pe de-
asupra șfoarei zmeului și cădea iar
lângă el.

„Al nostru-i, cuconasule!” striga
Porojan cu glas triumfător; și în a-
devăr, trăgând șfoara lui încăleci de
acea a zmeului, acesta în curând
cădea în mâinile noastre.

Ce bucurie! Nicio conșoare nu
putea plăti acea izbândă.

Tovarășul meu, pe lângă aceste
dispoziții de știință strategică, mai
poseda și aplicări artistice; el suna
din drâmbă cu un talent la care nu
am putut ajunge niciodată și pe ca-
rel admiram mai mult decât am ad-
mirat mai târziu talentul lui Liszt.

Știa să imitate șerpii șerpi și să-și
chemerastel la el, când ne vătășiam
împreună prin fânatele înflorite din
lunca de la Mircești... și însă cu tre-
te aceste antitudinile ale lui neocotite
el a fost destinat a deveni pițar.

Într-o dimineată Porojan a fost dat
pe mâna unui brutar pentru că să
învete a plămădi pâni, ciurecuri, ca-
lazi, cozonaci, etc. și eu am fost trim-
eț la pensionatul d-lui Cuenim, ca să
învăț tot ce se învăța pe atunci: un
pic de franțuzască, un pic de nepo-
tască, un pic de grecească și ceva is-
torie și ceva geografie pe deasupra.

Adio nepășare a copilăriei! adio li-
bertate! adio fericire!

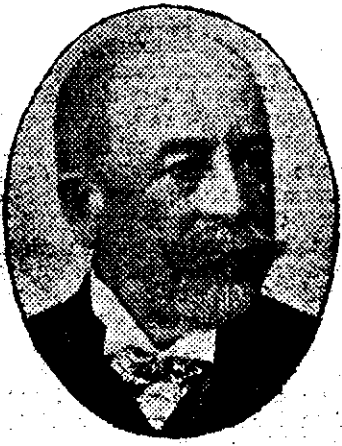
Ce-a fi păit tovarășul meu sub lo-
pata brutarului nu știu, dar cât pen-
tru mine îmi aduc aminte că lipsiți
de Porojan, îmi părea că eram o fiin-
ță fără umbră.

Acea viață nouă de școlar închis în
sala de studii, ghemuit pe un pupi-
tru și condamnat a învăța pe de rost
verbe franceze, germane și grecești;
obligatia de a ne trezi dimineața în
sunetul unui lighean de alamă lovit
cu un tamtam chinezesc de doamna
Cuenim; sila la care elevii erau su-
puși de a mânca bucate cu răi nu e-
rau deprinși; o mie de mică mizerie
ce sunt legate de bietul copil eșit din
casa părintească, foamea, frigul, ne-
odihna și examenele zilnice ale pro-
fesorilor, mă adusesse la o disperare
amară... Deși luam parte la jocurile
camarazilor mei când suna ora de
recreație, însă, cea mai scumpă pe-
trecere a mea consista într'a mă sui
pe capra unei trăsuri vechi și pără-

*) Din «Serisoriile» lui Alexandri că-
tre Ion Ghica.

MAGISTRAȚII NOSTRI

D. N. BAGDAT

Primul președinte al Inaltei Curți de casație și justiție. Magistrat de carieră. Unul din cei mai buni cunoșcători ai legiilor vechi românești, d. D. N. Bagdat ocupă de câțiva ani cel mai înalt post în magistratura noastră, pe care o onorează și o înalță prin spiritul său de înaltă dreptate și prin adâncă sa integritate de caracter.

silă sub o șură deschisă din toate părțile. De acolo priviam cu melancolie dealurile Socolei, mișcarea noulor pe întinderea cerului, trecerea cârdurilor de cocoare prin aer, drumul vestit al Bordii ce ducea în țara de jos și mai ales orizontul albastru, orizontul necunoscut și plin de o atragere misterioasă... Dorul de călătorii se desleptase în mine de când într-o noapte doi școlari, frații Cuciu, ne povestiră nenorocirile lui Robinson Cruzoe, și de atunci mintea mea devenise un muzeu de tablouri ce reprezentau corăbii sfărâmate de stânci, valuri de mare umflate cât munții, cete de sălbatici, cari frigeau oamenii pentru ospățul lor, etc.

Mare înrăurire au exercitat asupra imaginației mele de copil întâmplările lui Robinson povestite de frații Cuciu! Acești elevi aveau o memorie extraordinară și aptitudine la învățatură, două calități cari erau de natură a-l duce departe... dacă nu l-ar fi dus în spânzurătoare de pe câmpul Frumoasei, ca paricizi, îndemnați la crimă de însuși mama lor.

Un rege alungat din țara lui și-a fi aducând adeseori aminte de tronul său aurit. Astfel îmi aduc aminte eu de capra trăsuri de sub șopron. În momentele ce stam aruncat pe ea, imagina lui Porojan trecea pe dinaintea ochilor mei țintiri, însă nu neagră și veselă, ci pudruiată cu făină și umilită de această albeață nefirescă. După dansa veneau figurile celorlalți roși servitori din casa părintească și anume: Stoica, vizitiul tatini-meu, care avea mania de a fura: tingirile cu bucate din curțile boeresti pe unde părintele meu se ducea în vizită, și le ascundea în lădița trăsuri, fără a se gândi că va fi trădat de mirosul bucatelor și de zăngănitul tingirilor urducate pe pavea; Costachi bucătarul, care nimeria foarte bine sarmalele, ihnelele, ostopăturile, etc.

Cât pentru Porojan, el deveni un pitar de frunte sub ciomagul profesorului său și fu ridicat la rangul de ciurecar al casei. Cariera lui fu astfel desemnată pe gura cuptorului cu litere neșterse de cărbune!... Domniștii țării puteau să se mazilească, dătile puteau să se schimbe în Moldova, fața lumii putea să se prefacă în orice mod; eu, tovarășul lui de odinioară, puteam să devin din simplu comis ce eram, Postelnic mare, Ministrul, Domn chiar!... Porojan avea să rămie pitar și numai pitar până la sfârșitul vieții sale!... Stranie nedreptate a soartei!

Din ziua tristă a despărțirii noastre, numai Duminicile ne mai întâlneam în curte, când ne întorceam de

la pensiunile noastre, și atunci recăștigam tot timpul pierdut cu studiul... Ambiția noastră era de a ești și a zburătu cu pietricele late și rotunde pe palamarul bisericii Sfântului Ilie, când el, suit în clopotnița bătea toaca, executând variații fantastice cu ciocanul de lemn pe scândura spânzurată alături cu clopotele. Într-o zi avui satisfacerea de a-l lovi peste mână foarță când obțineam un admirabil efect de toacă. Auziram un răcnet în înaltul cerului și pe urmă o grindină de amenințări care cădeau de sus pe capul nostru. Fiind însă că distanța ce ne despărțea de palamarul virtuos era mare, i-am răspuns prin o nouă bombardare și, ca Partii, am rupt-o de fugă voinicește. Victima noastră se plânse la dascăl, dascălul la diacon, diaconul la preot, preotul la jupâneasa Găbița. Rezultatul acestor plângeri succesive a fost că îndată furăm prinși pe-mprejurul bisericii și duși dinaintea maicei mele care mă dojeni puțin cu blândețe și apoi mă șterse de sudoare pe obraz... Iar Porojan plăti gloaba pentru amândoi... Sărmanul! Mult l-a costat onorul de a fi tovarășul de nebunii al cuconășului.

Asemenia o păți și înainte de a fi dat la învățatură.

(Urmează).

V. Alexandri

VIAȚA 'N GLUMĂ

IMPRICINĂȚII

(după Georges Courteline).

Prezidentul (către un martor care și sfârșește depozitia).— Du-te și te culcă... Asta... nu... Du-te și te așează, vreau să zic... Lăfăială, ai avocat?

Lăfăială.— Da, d-le prezident. Am găsit unul să mă apere cu trei lei. L-am luat.

Avocatul părătorului Cărăiescu (ridicându-se).— E d-l Procedurescu, d-le prezident...; fostul substitut din provincie care a fost dat afară când a căzut guvernul și s'a inseris pe urmă în haroi.

Prezidentul.— Bine, dar unde e? Al Iațil. (In momentul acesta, într'adevăr, intră d. Procedurescu, cu ghiozdanul la subțioară). Haide, d-le avocat. Tribunalul vă așteaptă.

D-l Procedurescu.— Miș de scuze. (Iși pune ghiozdanul pe o masă, vine la bară, și fără să știe o totă din cele ce se petrecuseră înainte de sosirea lui își începe pladoaria). „Domnilor judecători. Dacă este vre-o plângere care să n'auibă nevoie de o măf mi susținută, este tocmăi aceea care m'î procură azi onoarea de a pleda înaintea d-voastră. Abia ieșit din copilărie, omul pe care aveți să-l judecați—și pe care-l veți judeca, de sigur, cu toată severitatea ce comportă integritatea d-voastră—a dat semnurile cele mai puțin echivoce de o natură refractară la orice simțimint onorabil, onest. Iși bătea pe biata lui muma și i fura economiile, pe care le cheltuia apoi pe zaharicale și pe tutun: premize semnificative ale unui viitor care trebuia să fie îngrozitor... Vă voi mai zugrăvi, d-lov judecători, sfâșietoarea durere în care se bătea, pe atunci, această vrednică și bună femeie?... Nu... Chiar dacă aș încerca să o fac, tot n'aș putea, căci emoția îmi umple ochii de lacrimi arzătoare și o dreaptă indignare îmi paralizază glasul...”

Prezidentul (mirat).— Dar bine, d-ta ceri pedepsirea...

D-l Procedurescu.— Firește, și încă cu toată rigoarea...

Prezidentul (care nu mai înțelege nimic).— D-le, dar ești avocatul...

D-l Procedurescu (sărind).— Avoca... Miș de scuze, d-le prezident; o simplă distracție... mă credeam încă substitut... (Schimbând tonul). Rog tribunalul să bine volască a'mi admite concluziile, a achita pe clientul meu și a condamna partea civilă la daune și cheltuieli de judecată. (Pledează). D-lov judecători. Dacă vre-o da-

tă dreptatea unui om pe nedrept acuzat a sărit în ochii oamenilor de bună credință, apoi aceasta este—și îndrăznesc să o afirm—în afacerea ce ne interesează. Nepot al unui colonel din garda națională, care s'a luptat alături de pompieri în Dealul Spierei pentru gloria patriei-mame și pentru triumful libertăților noastre sacrosante; fiu al unui dorobant care, sub mețezurile Griviței, a cucerit virtutea militară cu vârful baionetei; ce zic, fiul unui dorobant? Fiul faptelor lui măf bine, care s'a luptat la 77 în primele rânduri ale acelei glorioase armate dela Plevna, a cărei amintire va rămâie nepieritoare în toate inimile adevărat românești, Cărăiescu, d-lov judecători, este omul cinstit, în cea măf largă și măf maiestoașă accepțiune a cuvântului... Din vârsta cea măf fragedă, a arătat o aplecare irezistibilă pentru virtute, și prin stăruința lui, prin dragostea lui de muncă, prin disprețul lui pentru nimicurile vieții a știut să cucerască stima profesorilor lui, iubirea demnilor lui părinți... Fericită familie, d-lov judecători!... Să n'î fie permis a'mi opri un moment ochii asupra însănoșitorului tablou pe care îl oferă d-l și d-na Cărăiescu, tatăl și muma, strângând în brațele lor înduioșate și cu ochii umezi de dulci lacrimi de bucurie, pe fiul lor—cărja bătrânețelor lor—care...

Prezidentul (aiurit).— Dar bine, d-le Procedurescu, d-ta pledezi pentru achitarea lui Cărăiescu...

Procedurescu.— Bine înțeles!

Prezidentul.— Dar ești avocatul inculpatului Lăfăială!...

Procedurescu.— Al lui Lăfăială?.. Miș de scuze, d-le prezident!... O simplă eroare. M'am înșelat. (Schimbând tonul). Să bine-voiască tribunalul să achite pe Lăfăială și să condamne pe reclamantul Cărăiescu la un an închisoare și trei miș de lei amendă, făcând aplicarea articolului 373 din codul penal. (Pledează). Domnilor. O întâmplare m'a făcut să spun adineauri de Cărăiescu, aceea ce cea măf strictă bună credință mă face să spun acum de clientul meu Lăfăială. Dacă vre-o dată netemeinicia vre-unei plângeri a sărit în ochii unor magistrați luminați, apoi este tocmăi aceea care.....”

Costache Glumici

A MURIT NATURA

Adunați-vă la cuiburi păsărelelor plâpânde
Ce princați sburdând spre soare, mângâieri
de raze blânde.
Ascundeți-vă prin case, voi, copiii șglobii
Și plângeți în cor natura, ce s'a dus dintre
cei vii.

Ascundeți-vă cavatul preu iubiților păstori
Ce doarmeți pe lângă turme, pe-un covor
bătut în flori;
Intristați-vă cu toții, fruntea n. jos încet
plecați
Și priviți șfoși natura...
Ce priviți, și ce priveați!

O priveați că pe-o fecioară în veșmânt
țesut din flori
Colorate ca lumina unei mândre aurori,
O vedeați în plină viață, legănată n dulci
plăceri...

Astăzi doarme zăbrănită, somnul veșnic
tăceri!
Și în noaptea tănuită, peste giulgiu în-
ghetat.
Luminează un luceafăr, tremurând înșorlat.
Ioan Stratul

Dorohoi.

SFATURI CASNICE

Cum se scot petele de pe mobilele de stejar.

Ca să se scoată petele de pe mobilele de stejar, se toarnă de-asupra petelor puțină terebentină; murdăria se trage la suprafață și trebuie rasă imediat cu un cuțit, iar locul trebuie spălat repede cu apă, căci altfel rămâne o pată nouă.

Petele vechi trebuiesc spălate de câteva ori.

Frânturi de gând

Inimile omenești sunt ca stelele: Ele ard noaptea și ard și ziua, dar nu se văd din cauza luptelor după trobunișă cari le astupă.

Nici odată nu poți să scrii ce simți, atunci, în tremurarea acelei simțiri. Trebuie să treacă câteva clipe, să te reculegi și apoi să scrii, scriind de obicei amintirea. Simțirea fiind o acțiune sufletească te înalță și tu o cobori în jos, prea jos, când vrei să scrii și deci să faci o acțiune fizică.

E o înțelepciune să înțelegi omenețrea, dar a te ocupa de dansa noaptea fi o copilărie. Nimic nu e mai banal de cât să trăiești printre oameni, să le vezi nutrele, să le ascuți pretențiile, năzuințele, sfaturile; să le privești vanitățile, să le suferi răutățile, negliobiile, legile. Se zice că deși omul este un animal dar se deosebește de animale, adică este mai presus de cât animalele — atunci cum se face că o cireadă de boi are doi sau trei văcași, pe când o sumă de oameni are sute de miș de văcași, care de care cu ghioage măf grozave?

S'a zis că mediul schimbă pe oameni. Până la un punct poate că da până acolo că, i-ar face să se sfâșie și să manifeste instinctele criminale, brutale, — dar că mediul le-ar schimba și caracterul, formându-le altul nou, bogat în calități și sentimente, asta de sigur că nu.

Îmi reamintesc de un domn, care avea sub îngrijirea sa o popină în marginea unui oraș de provincie. Această popină era un colț de raț și îmi plăcea în multe dimineți să mă plimb pe aleele ei. Însă de câte ori mă întâlneam cu domnul în chestione, mi se plângea că nu poate dormi noaptea de privighetori, căntă „pe prăpădenie”, iar el se vâra într'un ștăc în fundul odăilor să nu le mai audă și tot le aude și-l plictisește surzindu-l cu cântecele lor, — în cât măf bucuros e să fie iarnă de cât vâra... Mediul schimbă pe oameni? Dar mă rog, ce mediu e măf bun și măf dulce ca al privighetorilor?

Ce frumoasă e viața! Și poate că de asta nimic nu e măf înțeles ca viața. E frumos să vezi în natură alături nișcare, evoluție, un nou vecinic reînnoit, deși toldeaua acelas. Apoi mergând cu gândul măf departe, să calculezi măf presus de cele văzute, cele nevăzute cu tot infinitul. Însă re-nescate de frumuseți îi prezintă universul.

De aceea e foarte greu să te înțelegi pe tine însuși, care reprezintă viața. Nici când nu poți stabili că tu ești așa și nu altfel. Sufletul tău se schimbă ca anotimpurile și vecinic ai alte dorințe, alte porniri, alte cerințe, alte vederi. Prin studiul celui tău ești măf faci dedublarea lui, creuți imposibilități celui dintâi. E corpul și umbra tă; aci e, aci nu e, aci e măf mare, aci e măf mică, după lumină loc și mediu. Dar comparația e slabă pentru că tu n'ai să înțelegi niciodată cine ești.

Fericirea după atâtea cercetări și observațiuni ce s'au făcut, nu ne-a măf putem imagina de cât ca un simțintretăiat de senzații plăcute. Te mângăești zilnic cu fiece senzație trecătoare și nici odată nu poți să zici sunt fericit. Dar privind la altul care pare a avea realizate dorințele ce tu le ai neluminate, ți se pare că acela e fericit. Fiind însă în locul lui, vezi vedea că nici acela nu e fericit, sau poate e măf nefericit decât tine. Această iluzie o redă plastic Valton:

« — Ai văzut fericirea ?

— Da, fericirea altora ».

O fericire deplină nu poate exista, care să coprinză realizarea tuturor dorințelor. Și chiar dacă ar cuprinde-o, sufletul s'ar plictisi, întocmai ca regele egiptean care, sătul de fericire, se îndurera singur ca apă, după trecerea durerei, să-l placă iarăși fericirea; ceea ce probează că

fericirea nu se poate concepe fără ajutorul durerei. Din această necesitate reiese faptul că o fericire, atât de mult visată și așteptată, după ce a fost realizată, dispare și apar din nou alte dorinți care năzuiesc spre altă fericire, tinzând din nou a o realiza și pe aceasta. De aceea un trai uniform oricât ar fi de plăcut devine plictisitor. Să trăiești când cu viața săracului, când cu a bogatului, când cu a patriarhalului, când cu a pribeagului. Fericirea uniformă e o creațiune a ipocritului, care spune cum că fericirea mai constă în sacrificarea propriei tale vieți pentru un principiu, pentru o idee, etc. Fiecare tip ti-ar putea prezenta un program de fericire. Dacă l-a urmat el de ce nu e fericit? Și dacă îl dă drept exemplu de ce nu-l urmează el?

Al. St. Vernescu.

IN UMBRĂ...

Luna și tremură văpaia
Peste câmpuri adormite,
Tot mai lenese-și suflarea
Printre crengile nflorite.

Soapla 'n crâng s'a stins în umbră.
Dorm isoarele pe cale,
Legănând încet pe ape
Stolul gândurilor tale.

Blând șoptesc în somn stejarii
Tănuindu-și doruri stinse,
Luncile se par de aur
De-ale lunii raze ninse;

Nu-mai tu veghezi în umbră
Frumântându-ți gânduri taină
Și aștepti să-ți vezi cu ochii
Visul, sub a firii haină.

1910, Pitești. I. N. Părvulescu.

CEVA DESPRE PARFUMURI

Este pe deplin dovedit faptul că mirosurile pot avea o mare influență asupra puterii de creațiune și a lumii sensitive, și în deosebi a unor personalități anume dotate pentru aceasta și că mai cu seamă în amor joacă un rol mare.

Regele Henric II al Franței se înamora subit de principesa de Condé, când, fiind tare obosit, intră într-o seară de bal în budoarul ei plin de un parfum tare. La începutul domniei sale nu se cunoșteau alte parfumuri decât smirna, mirtul, ambra și moscul, cari ardeau în anticitate, în cădelnile de aur. Caterina de Medicis a fost aceea care a adus din Italia moda întrebuințării exagerate a parfumului și timpul domniei ei și a celor trei fi ai ei (Francisc II, Carol IX și Henric III) deveni o epocă de paste, sufinanuri și materii aromatice. Fabricarea acestor lucruri ajungese aproape o știință, o știință ocultă. Parfumul Caterinei de Medicis (astfel îl numea ea) era alchimist, cu care sta ore întregi lângă flacoane și retorte.

Poetul Rabelais povestește că în mânăstirea Thelème parfumul trebuia să stropască în fiecare dimineață camerele cu apă de trandafir sau de portocale, sau cu celebra «Eau d'Ange». Abatele Brantôme amintește că marchizul del Vasto își parfuma chiar și șeaua pe care călărea.

Aceste comunicări arunca o viață lumină asupra enormei importanțe ce se da acestei mode.

«Mania parfumurilor» își ajunse punctul de culminațiune în veacul următor. Trebuie amintit ca ceva caracteristic faptul că despre Ana de Austria, regina Franței, «cea cu mâinele frumoase», se spunea: «Rufăria frumoasă și parfumul o ademenește în ea». Fiul ei, Ludovic XIV, împărtăși până la vârsta cea mai înaintată gustul mamei sale. Ducele de Saint-Simon scrie următoarele despre aceasta:

«Nici un bărbat nu iubea atât parfumul și nu făcea mai mare abuz de el, pentru ca mai târziu să-l urască, ca Ludovic XIV: Timp îndelungat supraveghea în persoană prepararea parfumului său favorit, ceea ce de altminterlea era o ocupațiune plăcută».

Ludovic XIV, la vârsta înaintată, suferea de congestiuni; el simțea o necesitate fanatică de aer, deschidea peste tot locul ferestrele și nu se putea lipsi de aer nici chiar când madame de Maintenon zăcea bolnavă în pat. Ea însăși se plânge de aceasta în memoriile ei. Regele o făcea aceasta din cauza că metresa sa era tare parfumată cu un amestec de smirna și benzoe.

Astfel parfumurile, cari căzuseră în disgrafia lui Ludovic XIV, trebuiră să fie îndepărtate de la curtea sa. După moartea «regelui-soare» apărură din nou. Marchiza de Pompadour, care transpira tare la picioare, cheltuia anual peste o jumătate milion de franci pentru parfumuri și articole cosmetice.

În nici un alt Stat cultural sexual feminin nu are un cult atât de mare pentru parfumuri, ca în Franța. Lucrătoarele și damele de lux sunt literalmente pline de parfumuri.

Și astăzi parfumul tare s'a strecurat până în cele mai ilustre palate. Astfel apartamentele Tarinei Alexandra a Rusiei sunt îmbibate cu parfum de violele, așa încât de mai mulți ori s'a întâmplat că le-a venit rău unor persoane cari așteptau să fie primite în audiență. Reginei Angliei de asemenea îi place parfumul „Essbuquet” care a fost introdus la curtea Angliei în anul 1829. Regina Wilhelmina a Olandei este o aderentă fanatică a „apei de Colonia” din care în fiecare zi toarnă în baie trei litre.

Litoralul cald și scaldat în lumină, între Nizza și Cannes, „Coasta de Azur” și mai cu seamă orașul Grasse și împrejurimile sale furnizează o mare parte a parfumului, care aprovizionează piețele luxoase ale Europei.

Dintre toate florile cea mai plăcut parfum il dau trandafirii. Aceștia sunt presăși în cazane colosale prin cari trec vapori de apă și apoi transmit oleul de trandafir, printr-o țevă fină de sticlă, ca niște picături de diamant, într-o retortă enormă. Mai greu este de a se sunge vioarele dulecele secret al inimii ei. Cele mai multe dintre celelalte flori sunt depozitate pe un strat de untură rece, de două degete groșime și zilnic înlocuite cu alte noi, până când după trei luni untura este saturată până la cel mai înalt procent cu materia parfumată a florilor. Vioarea însă nu-și predă ființa ei cea mai lăuntrică la un asemenea „tratament rece”. Ea cere căldură. Astfel grăsimea trebuie să fie supra-încălzită și întreaga procedură trebuie repetată de patru ori.

Moda, care domnește și în imperiul parfumurilor, și joacă aici fantasia și ne dă numai combinațiuni, nou și anume: „Le Mien”, „Moi”, „Coeur de Jeanette”, „Après l'Onde”, „Mouchoir de Monsieur”, „Safraoul”, „Azurea”, „Pompea” etc.

Dar ce însemnează rezultatele artei față de natură, față de cel mai fin și mai rar dintre toate parfumurile, față de „Auri feminea”, la al cărei buchet, fraged ca și al unui vin nobil, se pot ameli numai bărbaii cu gust fin? A existat o femeie a cărei ființă răspânda în jurul ei acest suflu dragălaș—ea trăia pe vremea cardinalului Richelieu,—în vremea când parfumeria ajungese o epidemie. În lungile ei memorii ea amintește de repetate ori că unicul ei cosmetic era baia rece zilnică; ea nu vorbeste de loc despre vreun parfum.

Această femeie, care încă în vârsta cea mai înaintată a entuziasmat pe fiul ei ilegalit, care nu stia că este mama sa, la un amor atât de fierbinte, încât s'a împușcat sub ferestrele ei,—era Ninon de Lenclos.

C. Scurlu

MARI CUGETĂTORI

GALILEU

Galileo Galilei s'a născut în anul 1564 în orașul Pisa din Italia.

Părintii săi erau de origină nobilă, dar foarte săraci; de abia aveau cele necesare ca să poată trăi.

Tânărul Galileu fu destinat la început de părinții săi, să învețe medicina, dar el o părăsi în scurt timp, fiindcă nu corespundea nici de cum cu vocațiunea sa meditativă și calculatoare.

Galileu avea o predispoziție înăscută pentru matematici; de copil avea o predilecție la socoteală, îi plăcea să facă socoteți într'una.

Atât de mult i-au plăcut științele exacte, în cât la vârsta de 24 ani ajunsese profesor de matematici la Universitatea din Pisa.

Familia Medicis îl proteja foarte mult. Prin stăruințele și influența acesteia Galileu fu numit profesor la Universitate.

Prin calculele ce le făcuse, el ajunsese la niște rezultate foarte îndrăznețe în fizică, la niște idei cu totul contrare doctrinei religioase. În scurt timp după aceasta, Galileu fu silit să demisioneze de la Universitate.

Galileu plecă după aceasta la Padua și acolo fu numit profesor iar la Universitate.

În acest oraș el avu mari foloase, funcționând 20 ani ca profesor la Universitate. Fiind mai liniștit în acest oraș, Galileu făcu descoperirile cele mai importante.

El nu stă până la sfârșitul vieții sale în orașul Padua, dar în urma stăruințelor marelui duce de Toscana, Cosima al II-lea, Galileu plecă la Florența, unde se și stabili.

Galileu prin aptitudinile sale și manierile sale elegante își câștigă favorarea acestui princip.

Sfârșitul vieții lui Galileu a fost plin de amărăciuni.

Publicând o scriere în care susținea mișcarea pământului în jurul soarelui și imobilitatea acesteia, Galileu se văzu denunțat la tribunalul inchiiziției din Roma, acuzându-l că ideile ce le desfășură în această carte sunt în contradicție cu Biblia.

„Galileu, îi zise marele inchiizitor, abjură-ți ideile, că de nu vei fi ars de viu.”

Auzind aceste cuvinte, Galileu se lepădă de doctrinele sale stând în genunchi, dar libertatea nu o căpătă, din contră fu condamnat la închisoare pentru un timp nehotărât.

Se spune că, după ce a pronunțat abjurația, Galileu zise cu jumătate voce: „E pur și moure” (și cu toate acestea se mișcă).

Unii scriitori susțin că Galileu a fost încarcerat în una din celulele inchiiziției și acolo și-ar fi sfârșit viața.

Alții din contră susțin că i s'a dat ca locuință o cameră mobilată a unui funcționar superior al tribunalului, dar sub privigherea sfântului Scaun.

Se mai spune, că i sar fi dat permisiune să locuiască la țară, aproape de Florența și să-și continue studiile sale. De teama inchiiziției Galileu n'a mai voit să publice nimic.

În vârstă de 74 ani, Galileu perdu vederea și rămase orb patru ani, iar în anul 1642 Galileu își dete obștescul sfârșit.

Galileu a fost adevăratul creator al fizicii experimentale. Lui i se datorește descoperirea legilor greutății, invențiunea pendulei (ce a fost sugerată prin mișcările isochrone ale unei lampe suspendate de bolta catedralei din Pisa). El a inventat balanta hidrostatică, termometrul, compasul de proporțiune, telescopul. El a descoperit sateliții lui Jupiter

GALERIA ARTIȘTILOR NOȘTRI

D. KIMON LOGHI

D. Kimon Loghi este cunoscut publicului nostru și în special amatorilor de artă, încă de acum câțiva ani, de când s'a afirmat ca unul din cei mai buni coloristi ai noștri.

Pictor de inspirație, cu o putere de compoziție puternică, d. Kimon Loghi a luat parte la mai toate marile noastre expozițiuni și totdeauna s'a impus prin netăgăduitele sale calități.

Între tinerii noștri artiști, d. Kimon Loghi ocupă loc dese ori învidiat și e dintre aceia cari sunt mai mult căutați; galeriile noastre de pictură, publice și particulare, conțin mai toate câte ceva din lucrările tânărului artist, a cărui operă va înscena ceva, de sigur, în mișcarea artistică a vremii.

Pe lângă acestea, Galileu a mai făcut și alte descoperiri, ce au schimbat cu totul aspectul astronomiei.

El a compus următoarele scrieri: *Sidereus nuntius*, tipărit la Roma, în care scriere el își expune descoperirile astronomice.

Patru dialoguri asupra sistemului lumii lui Ptolomeu și a lui Copernic, scrisă în limba italiană în anul 1632. Scrierea a fost tradusă și în latinește de Bernegger, Strasbourg 1656.

Această scriere este considerată o capod'operă, atât în ce privește stilul cât și în privința metodei științifice întrebuințată de Galileu spre a-și expune în modul cel mai clar ideile.

Scrierea aceasta a oferit tribunalului inchiizitorial motivele de condamnare.

Dialoguri asupra mișcării și rezistenței fluidelor, tipărită la Leyda, în anul 1638, prin îngrijirile contelui de Noailles, ambasadorul Franței la Roma.

O altă scriere este intitulată: *Epistole tres de conciliatiune sacraz Scripturaz cum systemate telluris mobilis*, tipărită în anul 1649.

Operile sale au fost intrunite la Milan, 13 volume în octavo.

Albert a publicat la Florența o ediție nouă completă a manuscrisurilor descoperite: 1843—1846, 20 volume în octavo.

A. Vântul

VIATA LUI ISUS

Primum la redacție noul volum al bibliotecii «Lumina», cuprinzând celebra scriere a lui Ernest Renan cu titlul de mai sus, tradusă de confrătele noastre B. Marian.

Asupra acestei lucrări (un volum de aproape 250 pagini, 60 bani) vom reveni.

ILUSTRUL MATEIŪ

— ROMAN DE GEROLAMO ROVETTA —

— Urmare —

Legătura lui Casalbara și a lui Kloss, începuse sub auspiciile d-nei Dupont.

Apropiați prin întâmplările viciei galante, erau nedespărțiți, ca doi aliați, ca doi complici. Această comunitate de vicii, era unicul fond al simpatiei lor, fiindcă pentru rest erau în contrast; amândoi în parte însă își reproșau calitățile care îi distingeau și făceau din ei doi bărbați foarte diferiți ca aspect și ca valoare.

Kloss găsea în Casalbara oarecare slăbiciune de inimă, o întreagă morală sentimentală, prejudeții de castă, un respect exagerat și superstițios al numelui strămoșilor lui, de care își bătea puțin joc.

Casalbara avea milă de Kloss din cauza ideilor lui prea moderne, a prodigiului activității, a muncii înfrigorată și a setei lui de isbandă.

Și cum ar fi putut să se înțeleagă cu o asemenea diversitate de origină, de temperament și de situație în lume?

Avea lui Kloss fusese începută de tatăl lui, care știuse să dea falimente la vreme, pe când asociatul său se spânzurase de perdelele patului.

Avea lui Casalbara îi venea dela fratele lui Eriprando, mort la Josephstadt.

Casalbara era încă copil, când într-o noapte, fratele lui fu arestat, târât la Mantua și de acolo în închisorile Austriei, unde fu urmândat de viu. Cel doi frați erau orfan și Giovanni rămase singur. El duseră la Turin, la o mătușe, marchiza de Castelletto-Rugarolo. La Turin, printre Doamnele dela Curte, și frumoasa lene a orașului, în acel mijloc de emigrație, de patrioți de omenii politici și de ziaristi, se uită repede marchizul care îndura în stăruință chinurile din *carcere duro*, pentru a se îndușea de frumosul adolescent blond și slab, pe care-l vedea rătăcind sub portice, întotdeauna în hăcnet în negru, cu deliul în suflet și pe față.

Când se auzi că ducele Eriprando murise acolo de durere și de trai prost, se făcu o mare demonstrație publică și spontanee sub ferestrele lui Giovanni, care trebuia să se arate și să mulțumească mulțimea și fu salutat cu aclamații entuziaste. Din ziua aceea singurul și adevăratul martir fu el. Pe tot timpul acestei perioade de delir patriotic, recunoștința națională îl gratifică, prin procură, cu multe avantagii solide; o indemnizație însemnată pentru bunurile fratelui lui sechestrat de Austria și concesiunea unei loterii care, organizată cu îndemănare, îi aduse net un mic milion, fără a se ocupa măcar câtuși de puțin.

Dacă însă toți ceilalți uitaseră pe fratele lui, el Giovanni, își amintea în totdeauna. Acea sfântă memorie era religia lui, cultul, cea mai înaltă ilustrație a familiei lui care ajungea până la Cruciada.

El simtea toată cinstea adunată asupra acestei ultim vâstar al unei nobile rase și grava răspundere ce îi revenea, dacă vroia să fie frate demn de fratele său mai mare. Inteligența lui mediocră însă, gesturile felul de viață îi împiedicau mijloacele de a îndeplini ceva mare și extraordinar. Se mulțumea prin urmare a-și pregăti ruina, menținându-și pe un picior măreț, luxul și cheltuielile casei sale, pe care o considera ca un sanctuar și tabernacol al tuturor vechilor gloriilor, și splendoarea reînviată a familiei lui.

Ducele de Casalbara își infășura propria sa persoană cu o rezervă și o demnitate care nu-i da voie să-și expună vicile în public.

Martirul înlocuit martirului din

Josephstadt nu putea să figureze printre clienții d-nei Dupont.

În teatru, o saluta din ochi numai și o poftea într'un restaurant din vecinătate, unde oprea un cabinet particular. Serios, măsurat, aspru, înainte de a intra, devenea, imediat ce se închidea ușa, cel mai vesel, cel mai blând, cel mai strengar. De obicei aventurile lui Casalbara, în care d-na Dupont juca rol, erau conduse de Kloss, care nu se temea a se arăta și a se pune în frunte. Când era mai strimtorat, atunci făcea cheltuieli mai mari. De altminteru când Kloss se da în sus, nu era din pungășie ci din amor propriu de baner, ținea cu tot dinadinsul ca orice aventură să fie prețuită.

El socotea plăcerile ca o afacere, și plătea cu bani peșin, mai ales atunci când era satisfăcut.

Această lepădătură cu picioarele întoarse, săltând și rânjind, care plimba pe toate femeile ochii lui vioi și mângându-și cu degetele moi și cu gesturi maimuțaroști perii aspri din mustață, era în totdeauna la pândă. În totdeauna la vânat și-și ducea fără oboseală vâdită, cei 60 de ani încheiați.

El descoperise pe Nora.

Într-o zi o văzuse intrând în un negustor de muzică la Ricordi, și rămase uimit de frumusețea ei bălăie. O așteptă și o urmări până la ea acasă. Nora însă, care îl zărise, nu dete nici cea mai mică atențiune acestui bătrân mărunțel și cu o înfățișare ca va fi de el. Kloss vorbi d-nei Dupont, pe care o însărcină să-i dea deslușiri asupra tinerei feci.

Cum primi răspunsul la scrisoarea lui, strănădu, așa era de parfumat a mose, răspuns care cuprindea rezultatele anchetei:

„Dragul meu Comandor (d-na Dupont nu uita nici odată titlurile corespondenților ei), nu e nimic de făcut”. Ea da deslușiri despre Nora că era deja logodită, de familie bună, fata, nepoata, sau ruda faimosului cavalier Cantasirena, și că se ducea în fiecare seară la teatrul Manzoni cu o cântăreață ungarică, o oare-care Edita Schönfeld, baronă sau contesă.

Și sfârșind scrisoarea repeta: „Nimic nu e de făcut; cinsto cu toate dovezile”.

— Logodită!... cinstită! mormăi Kloss recitând biletul, astea nu sunt rezoane! Cantasirena însă imi strică afacerea!

Un de finante și german, avea în oreare ziarele și ziaristi.

Cu toate astea însă, păstra din înțâmirea lui cu Nora o impresie vie și persistentă.

Făcu cunoștință cu Schönfeld, ca să mai capete și alte deslușiri cari de astă dată fură mai îmbucurătoare. Nora nu era supravegheată. Cantasirena nu se ocupa de loc de ea. Pe logodnicul ei nu-l iubea. Era o fată pozitivă și ambițioasă. Visul ei era să aibă avere mare și să ducă viață luxuoasă.

Francisco Kloss, își răsucea mustața, găsind că visul era frumos dar costisitor. O idee eminent de practică îi veni în minte:

— Prietenul meu! Bătrânul prieten Casalbara, strigă el rânjind.

Kloss care nu-și ascundea cei 60 de ani, trata de bătrân pe Casalbara care ascundea pe cei 65 ai lui.

Bătrânul prieten urmându-și obișniul, va foarte perfect amorul... se va crede adorat... și odată, când va fi devenit... *gizantul răspunzător*... când pregătirile celei dintâi instalări vor fi acoperite. Kloss va interveni în roman și va profita de împrejurări...

În scara aceea chiar, la Eden, pe când ducele aplauda nobil, din vâr-

ful degetelor lui înmănușate, o cântăreață bancherul îi tăia scurt fantezia aceea banală, vorbindu-i de „frumoasa blondă” pe care o văzuse intrând la Ricordi. Pe când supau, îi vorbi din nou, și a doua zi foarte aprins îl conduse la teatrul Manzoni și-i arătă pe tinăra fată în loja d-nei Schönfeld.

— Admirabilă! mormăi ducele ducându-și degetele prin buclele lui blonde; își îndreptă talia încă elegantă, și își îndreptă binocul spre Nora. Nora zări mai înainte pe Kloss pe care credea că-l recunoaște. Apoi își duse privirea spre Casalbara, care era lustruit, din cap până în picioare, în fracul lui negru, cu vesta albă și deschisă mult în formă de inimă. Ochii Norei rămaseră multă vreme ațintii asupra blondului senator care simți o desmiardare caldă și atât de pătrunzătoare, în căă resimți în genunchii înfășurați în vată o mică durere ascuțită.

— Se uită la d-ta, îi zise Kloss.

— O fi aflat cum mă chiamă, răspunse el, începând a schimbă ochiade cu Nora, pe când Kloss îi observa cu coada ochiului, făcându-și unghiile, cu o scobitoare pe care o păstra, după masă, în buzunarul vestei, pentru astfel de întreținere.

La sfârșitul piesei, așteptară amândoi în vestibulul teatrului pe Nora și pe d-na Schönfeld. Treacănd pe lângă ei, Nora nu se uită de loc la Casalbara, dar se roși și lăsa capul în jos.

— Ce mai bucățică! zise Kloss, dând cu cotul prietenului său.

A doua zi, începând a da târcoale casei, zăbind pe Nora la fereastră. Seara, se duseră din nou la Manzoni. Nora era în loje. La oșire, se roși mai tare, ca în ajun; dar de astă dată, înainte de a lăsa capul în jos, îl privi cu coada ochiului.

Casalbara fu străpuns de această privire repede. Rămase palpitând, sub lovitura acestei emoțiuni violente. Inima îi bătea ca altă dată, la Turin, când martirul adolescent, vioi și blond, rătăcea melancolic sub porticile lui Po.

Această apariție radioasă, adorabilă de blondă, cu carne trandafirică de copil, al cărei obraz nevinovați se roșiau la cea mai ușoară atingere de aripă a dorinței, aprindea în sufletul frumosului bătrân, sub arora voluptăților cărnose, curate și fragede impresii, de altă vreme stinse...

Era ca o vagă deșteptare a primei lui tinereți, o magică reînflorire, o adiere caldă și parfumată care vestește reînnoirea unei noi primăveri.

Din momentul acela, își pierdu orice sângeră rece și orice prevedere. La prima întrevvedere pe care putu s-o aibă cu Nora, în salon la Schönfeld, când căzu ca o bombă, Pietro Laner, avu un acces de furie geloasă, acea gelozie feroce, disepărată, a bătrânilor, contra unui rival mai tânăr.

— Dacă nu te grăbești, insinuă Kloss, care îl văzu descurajat, cu mustața sbrărlită, cu părul vălvoi, și cu pielea încrețită sub fard, dacă nu te grăbești, munteanul acesta bătă-rănos are să-ți o sufle.

— Dar cum să fac? gemu Casalbara cu vocea lui pițigăiată și moleșită. Ce e de făcut cu o fată cinstită... și demnă de respect?... Văd că mă simpatizează... că poate răspunde în secret amorului meu. Dar cu toate acestea nu-i pot zice: „Te iubesc; fi amanta mea!” și mai puțin nu-i pot zice: „Te iubesc, fi soția mea!”

— A! asta nu! strigă celalt repede. O asemenea nebunie nu cred că ai să faci!

Kloss era în contra or-cărei idei de însurătoare: ca amantă a lui Casalbara, tânăra fată trebuia nepărat să cadă în mâinile lui, prin complicitățile pe cari le prevedea; ca ducesă de Casalbara s'ar fi dat prosteste vre-unui ofițer de cavalerie.

D-na Schönfeld mai pregăti și alte întrevederi la ea, fără însă a izbuti să strângă mai de aproape intriga. Femeia această groasă, umflată, zurbagioaică, era plină de datorii, și se bizuia oare cum puțin pe Kloss, mult pe Casalbara, pentru a o scoate din încurcatură.

Pe de altă parte, țintea și la o recomandare a lui Cantasirena pe lângă un *immensario*, de la care nădăduia un angajament pentru America. Dar toată bunăvoința ei, cădea în fața scrupurilor și ezitărilor lui Casalbara, care părea prins cu tot dinadinsul, și foarte puțin dispus a brusca evenimentele. Kloss fu acela care născoci piedica destul de grosolană, în care trebuia după el, să dea greș virtutea Norei. Na exagera meritul născocirii lui dar după el șiretlicul unui vestător e de prisos, când vântul este decis a se lăsa prins. Casalbara vorbise în mai multe rânduri de un *Pleyel* admirabil, pe care-l adusese de curând din Paris. Pentru a încerca instrumentul, pofti la el la dejun, pe cele două prietene și pe Kloss, în ultimul moment contramandă pe toată lumea, afară de Nora. Dealămintrelea era convenit ca cele două dame, pentru a fi mai puțin observate, să vie singure, fiecare câte una, acasă la nobilul dăce.

Această combinație cuplărilor-că, avu la început tot succesul dorit.

— Edita?... Edita nu a venit?... întrebă Nora, cum intră în salon unde o aștepta Casalbara. Se opri în prag sfioasă și roșindu-se; umbliase repede, temându-se a nu fi văzută, și îi fu puțin rușine când se văzu acolo singură: era aproape gata să plece.

Prietenii d-tale nu are să întârzie... peste puțin are să vie și d-na... bolborosi Casalbara încercând să el și cu vocea sovând. Atrase apoi binișor pe tătura față, luând-o de mână, și o conduse în mijlocul salonului, unde se inclină în fața ei, sărutându-i mămășa neagră, pe care o cea mai desăvârșită galanterie. Nora avu atunci sub ochii ei părul creț și blond al lui Casalbara: o cărare foarte mare și roșie despartea mijlocul frunții și se prelungea până la ceafa pleșuvă. Un miros tare de pomadă îi veni în nări. Cu o mișcare repede și aproape instinctivă, își reamăna.

— Dar feciorul? întrebă ea, feciorul care adineaori era aci?

Casalbara o privi zămbind. Bătrânul fecior țesău și mut, dăduse binișor după ce mai întăi, lăsa-se perdona grea de covor și închisese a doua use capitonată.

— Sunt eu singur!... stea! zise Casalbara care de emoție floră pe s cu vocea lui pițigăiată. Stea Dumneziască! Dă-mi vece să-ți zic așa; nu găsesc altul mai demn de d-ta! Este pentru prima oară când din întâmplare... din fericire... ne găsim un moment singuri!

— Dar Edita... nu mai vine!

— Are să vie... și va veni prea curând!

— Hă este frică să rămâi singură... o clipă... cu mine?

Apucă iar și strânse frumoasa mână mică; dar Nora se desprinsese, scăpă aproape și alerga departe de Casalbara pentru a privi în jurul ei, pentru a se uita la toate, cu o curiositate de copil, cu ușoare țipete de surprindere și de admirație, bucurată ca o fetiță mică.

— Doamne, ce frumos e aci! Ce frumoase sunt toate aci!

Și sburând de la un obiect la altul, se minuna înaintea florilor rare și splendide, cu care Casalbara, înadins pentru ea, împodobise salonul, așezându-le în fața nimicurilor de preț, bronzurilor, tablourilor și mobilelor scumpe.

Ghemuită într'un fotoliu mare cu armură, se scribulea și se juca, ca un copil zglobiș.

— Ce bine stai aci! Ce frumos e! Tot este frumos!

Și Casalbara, cu o vestă de culoarea liliacului, această culoare care stă bine blonzilor, strâns la mijloc și cu gulerul cămășei foarte desfruct, părea că se oferă și el ca o floare

frumoasă. Nora zâmbi acestei oferte generoase, dar zâmbetul ei nu avu nimic ironic; părăsi fotoliul, îngrijată, și se cluse de-și aruncă ochii în odaia de alături, unde zări zugrăvile de culoare foarte deschisă, marmora albă a unei console de lemn aurit, o tavă mare de argint încărcată cu fel de fel de mănăciși ațese, și în jumătața întunecului din odaie, cristallul scilpitor al paharelor.

— Și aici, ce este? întrebă ea, înaintând în vârful picioarelor pentru a examina camera misterioasă.

Casalbara o ajunse și de astă dată îi luă amândouă mâinile în ale lui, strângându-le cu putere.

— Mai întâiu... mai întâiu... vom scoate aceste mânuși... această pălărie drăguță.

— Pentru ce? îl întrebă repede Nora.

— Pentru ce? Doar nu ai să mă-nănci nici cu mânușile, nici cu pălăria?...

— Dar Edita?... nu mai vine?

— Dacă nu a venit, are să vină.

Casalbara deschizând nasturii de la mânuși îi atinse brațul cu o desmerdare, tremurând și sărutându-i mâna; apoi o ajută să-și scoată pălăria. Pe când desnodau împreună panglicile, el cu degetele șabrite atinse frageda bărbie a tinerei fete.

Părul ei stufos și blond, prins în toacă, se răspânde în unde strălucitoare pe umeri, Norei.

— Dumnezeu! Ce splendoare! strigă ducele, șar zice că a intrat soarele aici!

La aceste cuvinte, avu o sguđuitură; reumatismul la genunchi, desțeptat dintr'odată, svăcni așa de puternic că era aproape să leșine. Rămase gânditor, preocupat... mai admiră încă odată părul ei frumos și blond, dar puse stavilă pornirilor lui lirice.

— Edita nu mai vine! Nici d. Kloss. — Are să vie și el... Ceasornicul meu nu merge bine.

Apoi pentru a-și ascunde jena, dureră care din ce în ce se simțea mai ascuțită în genunchi, făcu puțin pe gologul.

— Ții așa de mult la d. Kloss?

— A! de loc! un om așa de urât, așa de dobitoc, cu picioarele întoarse.

și cu unghiile negre, strigă Nora râzând și săltând, înveselindu-se deodată.

— Așa e, nu poți zice că e un Adonis! aprobă ducele satisfăcut. — Vino aci, fcuricula!... Nu poate sta o clipă locului, micul fcuricula!

Casalbara care avea grabă să stea pentru a-și odihni genunchiul, luă pe Nora de mână și apucând-o cu brațul de mijloc, o aduse spre canapea, unde veni și el de căzu aproape de ea... foarte aproape...

— Șar zice în adevăr, că ți-e frică... de a rămâne singură... un moment, cu mine... că te plictisești...

— Mă plictisesc!... O! nu! răspunse Nora devenind serioasă și tălmătoare.

Apoi văzând pe Casalbara roșind, își plecă capul.

— Așa dar îți este frică de mine? insistă ducele, lăfăindu-se în iluzii.

Și cu toate că era nevoit să-și țină piciorul întins și nemișcat, tot strânse pe biată fată cât putu.

Nora se ridică repede, respingându-i brațul care o înlanțuise și se depărtă, zicând:

— Dar Edita care nu mai vine.

Îngrijorarea ei creștea într'un chip vădit; ea adăogă apoi cu hotărâre:

— Dacă Edita nu mai vine, mă duc!

— D-ră Nora, crezi d-ta în cuvântul meu?

Crezi în cuvântul unui gentilom? întrebă ducele cu un aer demn, dar nu se mișcă din cauza piciorului.

— O! da! răspunse Nora, învâluindu-l cu o privire copilărească. O! da!... cred!...

Ducele isbuti s'o iacă să stea din nou lângă el.

— Pentru prima oară mă găsesc

singur... când pot să-mi exprim simțământul de... admirație... de afecție pe care mi l-ai inspirat... Dar d-ta?...?

Spune-mi un cuvânt... un cuvântel, de încurajare, pentru că drept să-ți spun nu mai știu... Și Casalbara era sincer... nu mai știu dacă sunt un biet nebun... sau cel mai fericit dintre oamenii... Spune-mi dacă în bunăntatea d-tale... bunăntatea pentru mine, dacă pot vedea, nu amor, bine înțeles, dar puțină bună voință, măcar.

Casalbara bălbăi cuvântul cel din urmă, cu glasul tremurând și bătăit care semăna cu al unei căprioțe.

— Dar de ce nu mai vine Edita?

Nora, de data aceasta, repetă întrebarea, în prada unei agitări subite și extraordinare, privind pe ducele care se roșea din ce în ce mai mult. Părea confuză și speriată, dar în același timp lăsa să se vadă o exoresie de tandreță, o părăsire dulce, foarte mișcătoare în mijlocul turburării sale crescânde.

— Bine! insistă Casalbara, care observa și credea că înțelege, bine... și o strângea de mijloc și mai tare. Tânăra fată ridică ochii la el, întoarse capul, dar nu mai făcu nici o mișcare ca să scape.

— Bine... Voi fi discret... foarte discret, azi. Ții făgăduesc, Ții dați cuvântul meu de cinste... Nu vreau să știți mai mult... Nu am să-ți cer mai mult.

Nora sta cu capul plecat pe un evantai japonez, pe care îl închidea și îl deschidea nervoasă.

— Adevărat? îl întrebă ea încet, abii respirând, abia îndrăznind a-l privi. Adevărat?

— Ții jur, repetă Casalbara cu tărie și sinceritate.

Această făgăduială îl asigură și pe el. La cele dintâi svăcnituri date de reumatismul lui, înțeleșește numai decât că în ziua aceea avea cei 65 de ani... nici un an mai puțin.

— Spune-mi d-ră Eleonora... Spune-mi dacă ai observat... simțământul pasionat... adică pe care l-ai făcut să nască în mine, chiar din prima zi, din prima seară când te-am întâlnit, când mi-ai apărut într'o glorie, la teatrul Mauzoni.

Ai observat?... Atrășese pe nora așa de aproape de el, că ea îi simțea respirația, amestecată cu un miros de mentă. Răspunde la această singură întrebare... și pentru azi îmi va fi de ajuns. Ții jur pe onoare, și nu mi-am căleat nici odată cuvântul. Spune-mi, ai observat?

Nora inclină fruntea și mai jos, răsuci evantaliul mai nervoasă în mână, îl și rupse cu unghiile ei trandafirii și șopti un „da” așa de slab, încât ai fi zis că este suspinul unei umbre.

— Mulțumesc! răspunse celălți, liniștit, neîncecând a o mai lua nici chiar de mână.

El explică că și dăduse cuvântul, și că cuvântul lui era sfânt. Dar de odată i se păru că vede figura batjocoritoare a lui Kloss, și că-i aude rînjetul. Nu putu, fără a abuza de no-rocul lui, să profite într'o oarecare măsură?

Rezerva lui era excesivă, ridiculă în ochii tinerei fete. Trebuia măcar s'o sărute.

Da; dar pe urmă? Căpșorul acela capricios se exaltase... nu mai era vorba de Edita... Și atunci? Dacă îi va da înapoi cuvântul?

Satiricul profil al lui Kloss, rictusul lui batjocoritor, îi băntui din nou gândul. Trebuia dar să încerce ceva! Nora era tot lângă el... îi simțea pe umăr, pe obraz, contactul mătășos al părului ei blond. Luă o hotărâre, merse așa de repede, cât îi permise durerea ascuțită din genunchi:

— Ești o copilă adorabilă... o copilă nu înțelegi încă... dar când vei înțelege, vei pricepe atunci, marele sacrificiu ce fac azi, vei înțelege cât eroism trebuie să ai câte odată, pentru a-ți tine cuvântul de gentilom și

mă vei recompensa. Cu stima d-tale... cu puțină afecțiune... Ții făgăduesc?

Tânăra fată însă, în loc de a arăta cea mai mică admirație pentru atât eroism, zâmbea cu ochi mari lucitori, ispititori. Rămășese în mijlocul canapelei, într'o înfățișare grațioasă, aproape provocatoare: Cefe două brațe ridicate și mâinile înodate după cap, aplicată pe spatele canapelei, dreaptă, cu picioarele întinse; picioarele ei mici cu vârfurile eșite afară, unul peste celălți, lăsa să se vadă glesia, sub rochie și un colț din ciocrapul negru.

Trebuia s'o ocupe, să o distreze. Casalbara deschise o bombonieră de cristal și luă bomboane.

Pe când era cu spatele întors, fața Norei se schimbă; aruncă o ochiadă pe pendula care era pe cămin. Când se apropiu ducele, oferindu-i bomboane, ea zâmbea din nou.

— Acesta este prețul... unei altei favori pe care rog pe regina mea să mă acorde.

Nora, păstrând aceeași atitudine, abia deschise gura, și Casalbara cu o desmierdare ceremonioasă îi puse o bomboană, pe care ea începu a o ronța drăgălaș, apoi privind pe ducele zâmbea mereu cu ochii scânteind și umezi.

Acesta îi arătă pianul.

— Pentru mine, pentru mine singur! Idcabul de Tosti!

Ea îi întinse amândouă mâinile ca să-i ajute s'o ridice.

El o apucă cu amândouă brațele. — Una... două... trei! — și când fu în picioare, o ținu în brațe și o conduse la pian, puțin moleșită.

— Pentru mine, numai pentru mine!

Când fu la pian, tânăra fată acompăniindu-se singură, începu a cânta cu o voce caldă de contraltă.

„Ideal, ideal! vino de-mi zimbeste încă...” Casalbara, în extaz, cântă și el, o beheială de căprită amorezată.

„Ideal... Ideal... tot frecându-și genunchiul său reumatismat.

Nora era frumoasă în adevăr! Ce superbă ființă! Vocea ei te pătrundea până în măduva oaselor. În picioare, la spatele ei, ducele o privea aplecându-se pe pian: el urmărea linia mlădieasă și armonioasă a gâtului ei, și dunga delicată care despărțea umeri ușor rotunjiți.

Stuful de păr blond, ceafa albă și catifelată, curba glorioasă a sânelui pe care îl ridica arzătorul avânt al notelor pasionate, acel parfum de tinerețe, acel miros subtil de blondă, tot îl înflăcăra... și ascemenea și amintirea îngrozitoare, chipul odios, gândirea atroce de gelozie a celui bădăran, celui țărănoii care pretindea s'o ia de soție cu forța.

Falsul lui Casalbara, cântând: „Ideal” deveni mai discordant; avu un transport subit și violent care făcu să-și uite până și reumatismul.

„Fie ce o fi!” se gândi el, hotărât a merge până la capăt.

Se simțea cuprins de o beție care i se stia la creier ca beția vinului de Șampanie.

„Fie ce o fi!”

Și cu precauțiune, dar imperios, închise pianul.

— Ce este? întrebă Nora care se ridică puțin speriată.

— Aide... vino aci! Nu vrei să ieți nimic? un degel de Xeres?

— Dar Edita?... Kloss? Ei nu vin? îl întrebă ea privind-l în față.

— Da... nu știu... chiar eu... sunt surprins... O fi făcut-o înadins.

Nora păru de odată visătoare și tristă. Lăsa capul în jos. Acum era compromisă.

O compromisese.

— Vino în partea asta... puțin Xeres... și o mică amintire... pentru d-ta.

A se citi urmarea în «Universul Literar» care va apare Duminica viitoare.

Ilustrația noastră colorată

Sângeroasa ciocnire între jandarmi și bandiți în Sardinia (Italia)

De câțiva vreme o numeroasă ceată de bandiți cutreerau, jefuind și omorând, ținutul din jurul comunei Bitti din Sardinia (Italia). Populația, înspăimântată, ceru intervenția autorităților, care trimise la fața locului un puternic detașament de jandarmi. După o căutare de mai multe ore, detașamentul de jandarmi, comandat de un locotenent, dădu de urma bandiților. Se încinse o luptă disperată, în care un jandarm și două bandiți fură uciși, iar câțiva răniți din ambele părți. O parte din bandiți au fost prinși, iar restul a fugit.

DIN HAZUL ALTORA

Liniste

— Vecinii noștri de de-asaupra, cari fac de obicei atâta gălăgie cu tropăitni lor, sunt foarte liniștiți astă-seară. Nici nu îi se aud pașii.

— Foarte simplu! Astă-seară umbria în papuci.

— Din delicatete pentru noi, de sigur.

— Ba de loc. Umbria în papuci, pentru că domnul vroia să se ducă la cafea și doamna la ciubul feminist. Și și-au ascuns unul altuia ghețoie.

JOCURI

Problemă de aritmetică

de Bernardus, loco

Suma a trei numere este 100. Dacă micșorăm primul număr cu 1 și împărțim restul prin al doilea număr căpătăm ca rest 5. Aceas rest căpătăm dacă micșorăm al doilea număr cu 1 și împărțim restul prin al treilea. Cări sunt cele trei numere?

Cupoanele și deslegările se trimet administrației, strada Brezoianu, 11.

Deslegarea cuvântului paralelogram din «Universul Literar», No. 49, este:

L i v a d a
G a r o n a
C o m o d a
B a l a d a

Persoanele cari, prin trageru la sortii au câștigat câte unul din cele 10 volume bibliotecă acordate de noi ca premii, sunt următoarele:

București.—D-na Sultana Racov și d-na și Nic. C. Petrescu.

Gurgueți (Brăila).—D. St. Demetrescu.

Ploesti.—D-ra Victoria Petrescu.

Dorohoi.—D-ra Vetaria Corodeanu.

Iasi.—D. Gr. C. Manolescu.

Galați.—D. Aurel I. Lițeanu.

Huși.—D-na Ecaterina Diacon I. Gheorghiu.

Pitești.—D. Anton Pelimon.

Câmpulung.—D-na Didina Eug. Diniescu.

Casă de Sănătate

SPECIALA PENTRU
BOALE DE FEMEII
— SUB DIRECTIA —

Doctorului I. KIRIAC

Chirurg primar, șeful serv. de gynecologie

al spitalelor Eforiei

SECTIE SEPARATA pentru BARBAȚI

(hemoroide, hernii, icteri, calcule

vesicale, stricturi uretrale, etc.)

Strada Sf. Ieremia 8, în dosul Teatrului Național

— TELEFON 2/96 —

Reclama e sufletul comerțului

«UNIVERSUL LITERAR»
Cupon No. 50.

CREMA, PUDRA ȘI SAPUNUL

„FLORA”

Preparate de **AL. ITEANU**, farmacist
 Furnisor al Curții Regale

sunt neîntrecute pentru îngrijirea și înfrumusețarea tenului.

